

ŠTA MISLIMO O INKLUZIVNOJ EDUKACIJI U VISOKOM OBRAZOVANJU? STUDENTSKA PERSPEKTIVA

WHAT WE KNOW ABOUT INCLUSIVE EDUCATION IN HIGHER EDUCATION? STUDENT PERSPECTIVE

Benjamin MUHIĆ¹, Nejra BEĆAREVIĆ², Almira OKIĆ³

¹ Pedagoški fakultet, Univerzitet u Sarajevu

Vilsonovo šetalište br. 9, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

² Medicinski fakultet, Univerzitet u Tuzli

Univerzitetska 1, 75 000 Tuzla, Bosna i Hercegovina

³ Medicinski fakultet, Univerzitet u Sarajevu

Čekaluša 90, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Originalan naučni rad
Original scientific articles

APSTRAKT

Glavni cilj istraživanja je bio da se ispita studentska perspektiva o inkluzivnoj edukaciji u visokom obrazovanju, postojećim politikama i praksama jednakih mogućnosti studiranja u Bosni i Hercegovini, kao i njihova iskustva i stavovi prema osiguranju jednakih mogućnosti. Za ispitivanje studenata korišten je Upitnik... Prikupljeni podaci su obrađeni primjenom metode deskriptivne statistike. Rezultati kvantitativnog istraživanja pokazuju nizak nivo znanja studenata o politikama jednakih mogućnosti studiranja u visokom obrazovanju te da su njihova iskustva s istim, uglavnom, negativna.

Ključne riječi: jednake mogućnosti, osobe s invaliditetom, visoko obrazovanje.

ABSTRACT

The main objective of this study was to examine students perspective about inclusion in higher education, existing policies and practices of equal opportunities to study in Bosnia and Herzegovina, as well as their experiences and opinions on ensuring equal opportunities. The collected data were statistically analyzed using the descriptive statistics. The results of quantitative research show a low level of knowledge about the policies and practices of equal opportunities to study in higher education, and that their experience with these policies is mostly negative.

Keywords: equal opportunities, persons with disabilities, higher education.

UVOD

Inkluzija sama po sebi ne podrazumijeva izjednačavanje svih ljudi već uvažavanje različitosti svakog pojedinca kojem pruža mogućnost odlučivanja o vlastitom životu i preuzimanje odgovornosti. U tome i jeste njena vrijednost jer se kroz razvoj opće tolerancije prema individualnim razlikama i potrebama omogućava širenje spoznaje, obogaćivanje iskustva i razvoj čovječnosti¹. Važno je istaknuti da inkluzivno obrazovanje predstavlja proces jačanja kapaciteta obrazovanog sistema jer mu je cilj da dopre do svih sudionika u obrazovanju i može biti shvaćeno kao ključna strategija za postizanja jednakih mogućnosti za sve. Kao takvo, inkluzivno obrazovanje bi trebalo biti dijelom obrazovne politike i prakse, počevši od

činjenice da je obrazovanje osnovno ljudsko pravo i temelj pravednog i ravnopravnog društva². Stvaranje jednakih mogućnosti obrazovanja za studente s posebnim potrebama u visokom obrazovanju važno je kako za osobe s invaliditetom/posebnim potrebama tako i za osobe bez invaliditeta/posebnih potreba jer na taj način imaju priliku da bolje upoznaju i razumiju ljudske različitosti. Kao prvi korak prema inkluziji u visokom obrazovanju je procijeniti i razumjeti postoje li negativni stavovi i stereotipi unutar institucija u kojima se program inkluzivne edukacije može provesti. Razumijevanje percepcije i dezinformacija pruža jasniju sliku prepreka koje institucija treba prevladati (Haney i Fisher, 2017). Griffin i saradnici (2012) ispitali su 256 studenata Vanderbilt univerziteta i utvrdili da studenti imaju pozitivne stavove prema

inkluzivnim programima visokog obrazovanja. Međutim, istraživanje o percepciji studenata sa posebnim potrebama unutar visokog obrazovanja je oskudno. Cilj istraživanja je dobiti uvid u studentsku perspektivu inkluzije u visokom obrazovanju i ispitati nivo znanja studenata u visokom obrazovanju o postojećim politikama jednakih mogućnosti studiranja u visokom obrazovanju i njihova znanja i iskustva na ovom području.

ISPITANICI I METODE RADA

Uzorak ispitanika

Probabilistički uzorak ispitanika obuhvaćenih istraživanjem čine slučajno odabranih 265 studenata uključenih u visoko obrazovanje na području BiH od čega 65 ispitanika muškog i 205 ispitanika ženskog spola svih godina studija, od I-V.

Mjerni instrument

Za ispitivanje studenata korišten je Upitnik. Studenti su imali mogućnost zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora: da ili ne. Preostalih 6 pitanja se odnose na ispitivanje iskustva studenata i njihovih stavova vezano za jednake mogućnosti u

Tabela 1. Frekvencija ispitanika u odnosu na spol

Table 1. The frequency of examinee in relation to gender

Spol ispitanika	N	%
Muški	60	23.2
Ženski	205	76.8
Ukupno	265	100.0

U Tabeli 2. predstavljeni su rezultati prethodnog i sadašnjeg iskustva studenata sa osobama sa posebnim potrebama. Na varijabli „Da li Vaš Univerzitet ima jasnu politiku invaliditetu/posebnim potrebama“ skoro polovina ispitanika, odnosno njih 46,7% odgovorila je negativno, dok je taj procenat viši na varijabli „Da li poznajete nekoga sa invaliditetom?“ broj pozitivnih odgovora ispitanika iznosio je 79%, dok je negativnih odgovora ispitanika bilo 21%, što znači da većina ispitanika ima prethodno

visokom obrazovanju. Pitanja su formulirana u obliku višestrukog izbora odgovora i u obliku skale kojom se iskazuje intenzitet stava, mišljenja.

Način provođenja istraživanja

Predmet istraživanja bio je ispitati uzorak studenata svih godina studija. Po slučajnom odabiru podijeljeni su upitnici od strane prethodno pripremljenih istraživača. Nakon što su podaci prikupljeni uslijedilo je njihovo uređivanje, grupisanje i analiza u odnosu na postavljene specifične ciljeve i hipoteze istraživanja.

Metode obrade podataka

Za obradu podataka, korištena je metoda deskriptivne statistike. Izračunate su apsolutne i relativne frekvencije sa tabelarnim prikazom.

REZULTATI I DISKUSIJA

U Tabeli 1. predstavljene su frekvencije ispitanika u odnosu na spol. Od ukupnog broja ispitanika (N=265) većina ispitanika, odnosno 76,8% (N=205) je ženskog spola, dok je 23,2% (N=60) ispitanika muškog spola.

iskustvo sa osobama sa invaliditetom. Međutim postignuti negativni odgovori ispitanika na varijabli „Da li ste nekada imali kolegu sa invaliditetom u razredu?“ u procentu od 68,9% ispitanika znači da ispitanici nisu imali stalno iskustvo sa osobama sa invaliditetom unutar svog školovanja. To potvrđuje i procenat od 66,7% negativnih odgovora ispitanika na varijabli „Da li trenutno sa Vama studira kolega sa invaliditetom?“.

Tabela 2. Analiza prakse i politike jednakih mogućnosti u visokom obrazovanju

Table 2. The analysis of policies and practices of equal opportunities in higher education

Varijabla	Da		Ne	
	N	%	N	%
Da li poznajete nekoga sa invaliditetom?	211	79.0	54	21.0
Da li ste nekada imali kolegu sa invaliditetom u razredu?	81	31.1	184	68.9
Da li trenutno sa Vama studira kolega sa invaliditetom?	87	33.3	178	66.7

Legenda: N-broj ispitanika; %-procenat ispitanika

U Tabeli 3. prikazani su stavovi studenata ispitani Upitnikom.... Na varijabli „Fakulteti trebaju dati šansu osobama sa invaliditetom“ postignut je najveći procenat potpunog slaganja od 90,3% ispitanika. Međutim, na varijabli „Svako se osjeća dobrodošao“ procenat neslaganja ispitanika od 40,9% pokazuje da sistem visokog obrazovanja i dalje ne pokazuje spremnost za pružanje jednakih mogućnosti obrazovanja za sve studente. Najveći procenat neslaganja od 56,6% utvrđen je na varijabli „Zgrada i prostor su uređeni da budu pristupačni za sve“ što znači da postoje

arhitektonske barijere za studente sa senzornim i motoričkim oštećenjima. Zatim, samo 25,5% ispitanika se potpuno slaže da postoji međusobno pomaganje između studenata, dok samo 18,7% ispitanika se potpuno slaže da ustanova teži da smanji sve oblike diskriminacije. Najveći procenat zahtjevanja dodatnih informacija je uočen na varijabli „Politika posebnih obrazovnih potreba je politika ustanove“ gdje čak 30% ispitanika nije pokazao odgovarajući nivo znanja za odgovaranje i izražavanje stava na pomenutoj varijabli.

Tabela 3. Analiza inkluzivne edukacije u visokom obrazovanju

Table 3. The analysis of inclusive education in higher education

Varijabla	Ne slažem se		Djelimično se slažem		Potpuno se slažem		Treba mi više informacija	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Fakulteti trebaju dati šansu osobama sa invaliditetom	1	0.5	19	7.1	241	90.3	4	1.5
Zgrada i prostor su uređeni da budu pristupačni za sve	151	56.6	73	27.3	37	13.9	4	1.5
Studenti pomažu jedni drugima	33	12.4	164	61.4	68	25.5	0	0.0
Ustanova teži da smanji sve oblike diskriminacije	70	26.2	132	49.4	50	18.7	13	4.9
Svako se osjeća dobrodošao	107	40.1	113	42.3	37	13.9	8	3.0
Politika posebnih obrazovnih potreba je politika ustanove	38	14.2	103	38.6	44	16.5	80	30.0

ZAKLJUČAK

U odnosu na predstavljene rezultate ovog istraživanja možemo zaključiti da studenti imaju pozitivne stavove prema uključivanju osoba sa invaliditetom u visoko obrazovanje, ali također nemaju značajnog zajedničkog studiranja sa ovom populacijom. S druge strane, studenti pokazuju negativne stavove koji se odnose na stvaranje pozitivne klime za uključivanje studenata sa invaliditetom (smanjenje diskriminacije i međusobno pomaganje) i kreiranja potrebnih preduslova za njihovo uspješno uključivanje

poput prilagođavanja prostora. Pored ovih negativnih stavova, studenti su pokazali da nemaju dovoljan nivo znanja vezan za politike u visokom obrazovanju koje omogućavaju jednake mogućnosti studentima sa invaliditetom. Cjelokupan zaključak, na osnovi svih rezultata, više je negativno orijentiran. Rezultati su pokazali da se nedovoljno podrške pruža studentima sa invaliditetom u visokom obrazovanju, te da su univerziteti još uvijek nespremni u omogućavanju jednakog učešća studenata sa invaliditetom u visokom obrazovanju.

LITERATURA

1. Perić N. Značaj inkluzivnog obrazovanja za osobe sa invaliditetom. Koalicija organizacija osoba sa invaliditetom Tuzlanskog kantona. http://www.myrigh.ba/uimages/Znacaj_inkluzivnog_obrazovanja_za_osobe_sa_invaliditetom.pdf (pristupljeno 21. 11. 2015.).
2. UNESCO. Policy guidelines on inclusion in education. Paris: UNESCO. http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening_educationsystems/inclusiveeducation/singleview/news/unesco_s_new_policy_guidelines_on_inclusion_in_education/ (pristupljeno 26. 5. 2015.).
3. Griffin M., Summer A., McMillan E., Day T., Hodapp R. Attitudes towards including students with intellectual disabilities at college. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities* 2012; 9: 234-239.
4. Haney M.R., Fisher K. Student Attitudes and Perceptions about Postsecondary Education for People with Intellectual Disabilities (Practice Brief). *Journal of Postsecondary Education and Disability* 2017; 30(1): 97-104.